

#44

Zeszyty Artystyczne

TKANINA ARTYSTYCZNA
Wobec współczesności

TEXTILE ART
In the face of contemporary times

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

2(44)/2023

Mouminta Das

Formalne wykształcenie akademickie zwieńczyła dwuletnim kursem w dziedzinie projektowania tekstyliów, kontynuując naukę na kierunku B.F.A. (licencjat w Sztukach Pięknych) oraz M.F.A. (magisterium w Sztukach Pięknych) w dziedzinie projektowania tekstyliów w Kala Bhavana, Visva-Bharati Shantiniketan, West Bengal w latach 2006-2014. Wzięła udział w programie wymiany studenckiej w Ecole Superior des Beaux-Arts Tours Angers Le Mans w Angers, Francja. Otrzymała Nagrodę Sztuk Pięknych Inlaks w 2017 roku oraz Stypendium Junior Fellowship Ministerstwa Kultury Indii w 2017 roku. Została wybrana na 'V INTERNATIONAL TEXTILE AND FIBER ART SYMPOSIUM' w Mark Rothko Art Centre, Daugavpils na Łotwie. Otrzymała Stypendium Charles Wallace India Trust, realizując swój pobyt na Newcastle University, Wielka Brytania, w 2022 roku. Pracuje w Vellore Institute of Technology (VIT) w Vellore, Tamil Nadu, Indie.

Tkanina artystyczna

we współczesnej praktyce

edukacyjnej

W dzisiejszych czasach nowoczesna technologia sygnalizuje zmianę naszego stylu życia i interpretacji wizualnej z uwagi na nasze oczekiwania wobec życia. Jednak nasz sposób interpretacji wizualnej, estetyka, kreatywność i krytyczne myślenie zawsze mają swoje źródło w naszej praktyce artystycznej. W tym miejscu omawiam zagadnienia tkaniny artystycznej, lecz zanim przejdę dalej, muszę określić, czym jest sztuka.

Sztuka to obiekt, który wyzwała w człowieku wrażliwość wizualną i ma w sobie element kreatywności. Sztuka może być wykonywana na wiele sposobów i może korzystać z wielu materiałów. Jak powiedział Rabindranath Tagore: „Sztuka jest odpowiedzią twórczej duszy człowieka na wezwanie rzeczywistości”. Czym jest zatem tkanina artystyczna? Obiekt, który ma jakoś „dotykową” i zapewnia wrażliwość wizualną poprzez tworzenie dzieł sztuki, określany jest jako tkanina artystyczna. Jest ona określana również jako sztuka włókna / sztuka tkaniny. ‘Tkanina’ to termin bardzo ogólny, obejmujący rozmaite materiały na bazie włókien, przędze, kordonki, nici, różne rodzaje tekstyliów itp.

Większość ludzi odnosi słowo „tekstylija” jedynie do materiałów tkanych. Jednakże tkanie nie jest jedyną metodą produkcji i istnieje wiele innych metod, takich jak malowanie, drukowanie, farbowanie itp., które zostały opracowane później, w celu tworzenia struktur włókienniczych zgodnie z ich przeznaczeniem. Dziańiny, wyroby plecione i nietkane to inne popularne rodzaje tkanin. We współczesnym świecie tkaniny zaspokajają potrzeby materiałowe w zakresie wszechstronnych zastosowań, od prostych codziennych do tych eksperymentalnych.

Historia tkanin jest prawie tak długa jak ludzka cywilizacja, a wraz z upływem czasu stawała się coraz bogatsza. Tkanie jedwabiu rozpoczęło w Indiach około 400 r. n.e., podczas gdy przędzenie bawełny sięga w tym kraju 3000 r. p.n.e. Produkcja wyrobów włókienniczych rozwinęła się od prehistorycznego rzemiosła do w pełni zautomatyzowanego przemysłu.

Przez lata wprowadzano ciągle ulepszenia w strukturze i wzornictwie tkanin.

Od bardzo dawna Indie są powszechnie znane z wyrobów włókienniczych. Pochodzenie indyjskich tkanin można wywodzić do cywilizacji doliny Indusu z okresu 5000 lat p.n.e. Członkowie tej cywilizacji używali samodziałowej bawełny do tkania własnych ubrań i używali do ich barwienia indygo. Tkaniny od zawsze odgrywały ważną rolę w indyjskim handlu i działalności gospodarczej. Ich ślady odnajdywano w krajach europejskich, a także w Chinach i Egipcie. Nadal możemy powiedzieć, że Indie stanowią branzowe centrum produkcji. Działają tu tysiące klastrów produkujących najpiękniejsze wyroby włókiennicze, które zachwycają nasze oczy.

Postrzeżanie tkaniny artystycznej w przeszłości i dzisiaj

Tkanina artystyczna ma bardzo bogatą historię. Wykorzystuje się ją nie tylko jako materiał na ubrania, ale także – w zależności od kultury – do projektowania mebli w pałacach królewskich, wewnątrz świątyń lub grobowców. Tkaniny były również stosowane w projektowaniu namiotów jako tymczasowa architektura na obszarach pustynnych, i nie tylko. Mówi się, że od samego początku dnia aż do końca nocy tkaniny: sakralne, rytualne, kultowe, modowe czy też dekoracje, są zawsze wokół nas.

W epoce Mogolów władcy byli wielbicielami indyjskich tkanin. Promowali rzemieślników i rękodzielników z branży włókienniczej i uczyli wykwalifikowanych hafciarzy, tkaczy, farbiarzy i drukarzy. Tkaniny z tej epoki możemy zobaczyć na zachowanych miniaturowych obrazach. Bawełna, jedwab, len to w Indiach podstawowe materiały włókiennicze, na bazie których rzemieślnicy i rękodzielnicy tworzyli piękną, choć wymagającą ciężkiej pracy sztukę. Mogolscy cesarze importowali również jedwabie i inne materiały z Chin, Japonii, a nawet z krajów europejskich.

Wśród tych tkanin można wymienić wzory *ikat*, *patola*, *kalamkari*, *chamba rumal* czy *pichwai*. *Ikat* to styl tkania i starożytna forma wytwarzania tkanin. Technika ta polega na wiązaniu nici wątku zgodnie ze wzorem i barwnikiem, a następnie użyciu barwionej nici wątku z gładką nicią osnowy do tkania wzoru. Technika projektowania *patoli* polega na barwieniu nici osnowy i wątku zgodnie z projektem wzoru do tkania. Wzory *kalamkari* i *pichwai* są malowane na tkaninie bawełnianej kolorem naturalnym lub roślinnym.

Jednak z dnia na dzień, z powodu różnych okoliczności, procesy produkcji tekstyliów zostały nagle zakłócone i ograniczone.

W 1960 roku miał swój początek współczesny rozwój tkaniny artystycznej, za sprawą działań grupy młodych francuskich malarzy pod kierunkiem Jeana Lurçata. Można powiedzieć, że był to okres renesansu

współczesnej tkaniny artystycznej. Artyści reprezentujący różne media, jak malarstwo czy rzeźba, odkryli włókna i nici, oraz inne materiały wiążące się z tkaninami, i uznali, że tkanina jest najbardziej satysfakcjonującym medium, które pozwala im w pełni wyrazić siebie. Równolegle, gdy artyści z Europy, Ameryki i Francji angażowali się we wprowadzanie nowych technik i mediów, takich jak tkanina artystyczna czy sztuka włókna, w Indiach zebrała się grupa młodych, utalentowanych artystów, pod przywództwem inspirującej Pupul Jayakar, aby eksperymentować z nowym medium w nowym podejściu, choć działania te nie były systematycznie dokumentowane.

Tkanina artystyczna w edukacji

W Indiach istnieją zasadnicze różnice strukturalne w programie nauczania instytucji edukacyjnych. Zróżnicowanie może być widoczne w strukturze kursów uniwersyteckich. Dzięki temu studenci mogą poznać różne perspektywy patrzenia na tkaniny artystyczne i dokonać wyboru odpowiedniego kursu zgodnie z własnymi preferencjami.

Edukacja w swoim ogólnym znaczeniu jest środkiem, dzięki któremu cele i nawyki jakiejś grupy ludzi są przekazywane z pokolenia na pokolenie. W praktycznym znaczeniu edukacja jest procesem formalnym, dzięki któremu nasze społeczeństwo sukcesywnie, z pokolenia na pokolenie, gromadzi wiedzę, umiejętności, tradycję, kulturę i wartości. Celami instytucji edukacyjnej są: rozwijanie odkryć, zachęcanie do prowadzenia badań naukowych, kultywowanie intelektu, promowanie pozytywnego nastawienia, rozwijanie duchowości i tworzenie wzoru do naśladowania na potrzeby demokratycznego społeczeństwa. Historia edukacji to zatem historia ludzi, którzy z pokolenia na pokolenie przekazują wiedzę, umiejętności, postawę czy kulturę.

Edukacja artystyczna w szkołach wyższych i na uniwersytetach jest zupełnie odmienna. Choć Indie miały bardzo bogatą wiedzę o sztuce i kulturze, to po okresie kolonializmu ludzie wciąż próbują odnaleźć się w sztuce. Z uwagi na bogatą tradycję indyjskich tkanin, stoją przed dylematem – czy to sztuka, czy rzemiosło? Starsi ludzie przekazują swoje umiejętności i pomysły na sztukę i projektowanie tkanin następnemu pokoleniu i zastanawiają się, do czego potrzebna jest edukacja, skoro oni sami są najbardziej kompetentnymi osobami. Jednak wiele osób przychodzi do instytucji edukacyjnych, aby tam zdobyć wiedzę na temat tkaniny artystycznej i projektowania.

Istnieją instytucje, które przekazują tradycyjną indyjską tkaninę i łączą ją ze współczesną tkaniną artystyczną i dzisiejszą estetyką. Studenci mogą zdobywać wiedzę na temat włókien, kolorów, różnych technik

włókienniczych, takich jak barwienie, drukowanie na tkaninie, tkanie na krośnie, wizualna wrażliwość estetyczna, gobeliny, sztuka włókna, rzeźba z włókna, tworząc ponadto projekty oraz rozwijając koncepcję dialogu wizualnego. Uniwersytet zajmuje się tkaniną jako dziedziną sztuki wizualnej. Tak więc student może zapoznać się z tkaniną artystyczną, jednocześnie praktykując w innych dziedzinach sztuki, jak np. malarstwo, rzeźba, grafika, instalacja, nowe media itp. Może też zajmować się tkaniną artystyczną jako nowym medium do eksploracji i eksperymentowania, a także two-

rzyć własne koncepcje, posługując się tym nowym medium, mając wiedzę o jego tradycji i zastosowaniu.

Studenci mogą zapoznać się z różnymi rodzajami tkanin artystycznych, ich historią i zastosowaniami, takimi jak *kalamkari*, *pichwai*, *chamba rumal*, *laheria*, farbowanie *tie dye* itp. Jednak od nich samych zależy, w jaki sposób wykorzystają te techniki – czy użytkowo w codziennym życiu, czy eksperymentując i tworząc nowe interpretacje.

Podobnie, istnieje niewiele uniwersytetów w Indiach, na których studenci mogą poznać projektowanie tkanin, akcesoriów życia codziennego i odzieży. Instytucje edukacyjne zapewniają wiedzę na temat projektowania tkanin oraz stosownych nowoczesnych technologii. Studenci są bardziej zainteresowani projektowaniem komputerowym, tworząc tabelę nastrojów czy kolorów, projektując akcesoria do sukienek. Proponują innowacyjne rozwiązania w ramach różnych nowych projektów. W instytucjach studenci mogą studiować bogatą indyjską sztukę tkaniny, a ponownie tych ponownie modyfikować projekt za pomocą technologii nanowłókien lub sztucznej inteligencji. Mają do wykonania różne projekty ubioru oficjalnego, gdzie muszą dobrać rodzaj tkaniny odpowiedni na daną okazję lub porę roku, np. projekt ubioru lekarza i personelu szpitala. Wnoszą swój wkład przy projektowaniu wyposażenia w różnych znanych budynkach. Mogą również podejmować działania innowacyjne w zakresie tkanin i technologii, jak projektowanie namiotów, brokatu według nowego podejścia, technika *ikat* itp. Bardziej niż w tworzenie koncepcji, studenci angażują się w projektowanie przy zastosowaniu odpowiednich technologii. Ponadto nawiązują do tradycyjnej sztuki tekstylnej, od panowania Mogolów do współczesności, i łączą ją ze swoimi umiejętnościami warsztatowymi.

Ponadto jest jeszcze kilka instytucji, które zajmują się modą w dziedzinie tkaniny artystycznej. Uczy się tam projektowania dzianin, elementów skórzanych, tekstyliów odzieżowych, mebli, mody ze stylizacją, a także tego, jak działa przemysł odzieżowy i jak rozwija się dzięki technologii. Studenci mogą również zdobyć wiedzę z przedsiębiorczości, międzynarodowego biznesu, marketingu i sprzedaży detalicznej, technologii mody,

takiej jak inteligentna odzież, doskonałość operacyjna tekstyliów itp. Kiedy stworzą swój projekt odzieży, akcesoriów lub wyposażenia, mogą bezpośrednio skontaktować się z klientem branżowym w celu realizacji projektów. Pokazuje to, że tkanina artystyczna związana jest z modą, a zarazem modelingiem, projektowaniem odzieży, spacerem na wybiegu itp. Studenci uczą się tam tradycyjnych technik i wzorów, jak projektowanie *ikat*, *kalamkari*, *laheria*, *tie-dye*, aplikacji, druku blokowego, barwników, i łączą je w swoich projektach tkanin odzieżowych. Wykorzystują dawne wzory i motywy, tworząc coś nowego. ●

Abstrakt

Tkanina artystyczna jest formą sztuki, w której wszystkie różne rodzaje włókien lub przędzy są wykorzystywane na potrzeby procesu artystycznego za pomocą tkania na krośnie, szycia, tkania bez użycia krosna lub innego procesu technicznego. Tkanina ma bardzo bogatą tradycję i ciekawą historię, co dotyczy jej ostatnich dziesięcioleci. Pełni dwojakie funkcje – użytkowe i artystyczne. Włókna używane w codziennym życiu są określane jako funkcjonalna tkanina artystyczna. Z drugiej strony, forma sztuki włókna pozwala na szeroki zakres ekspresji i eksperymentu. Użytkowa i ekspresyjna tkanina artystyczna występuje w formie malowanej, drukowanej, tkanej, haftowanej, o wartości dodanej, zgodnie z tradycją i uwarunkowaniami geograficznymi danego obszaru.

Historia tkanin jest prawie tak długa jak ludzkiej cywilizacji, a wraz z upływem czasu staje się coraz bogatsza. Tkanie jedwabiu rozpoczęło w Indiach około 400 r. n.e., podczas gdy przędzenie bawełny sięga w Indiach 3000 lat p.n.e. Produkcja wyrobów włókienniczych rozwinęła się od prehistorycznego rzemiosła do w pełni zautomatyzowanego przemysłu. Przez lata wprowadzano ciągłe ulepszenia w strukturze i wzornictwie tkanin.

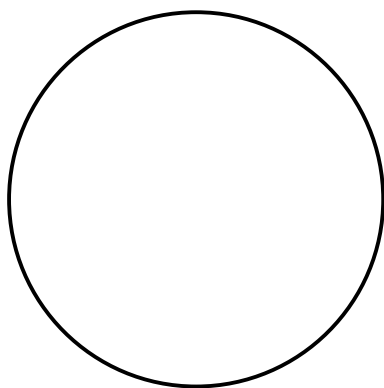
Słowa kluczowe:

tkanina artystyczna, edukacja, współczesność, wrażliwość wizualna

Bibliografia

1. Tolstoy, Leo. *What is Art?* Transl. Richard Pevear and Larissa Volokhonsky. Penguin Group, 1996.
2. Thompson, Francis Paul. *Tapestry – Mirror of History. The Nature of Tapestry.* s. II: 746.39, T-382, K-9286.
3. Phillips, Barty. *TAPESTRY.* 746.72, s. 541.T, K-13824.
4. *The Bayeux/Beyeux Tapestry*, 746.309, 173779: 42.
5. Larson, Jack Lenor. *The Art Fabric: Mainstream – Milderd Constantine.* Van Nostrand Reinhold Company, 1981.
6. Regenteiner, Else. *The Art of Weaving.* Van Nostrand Reinhold Company, 1970.

7. Mehta, Rustam J. *Masterpieces of Indian Fibres*, Bombay, D.B., Tara porevala Sons & Co. Pvt. Ltd., 1970.
8. Gillow, John; Barnard, Nicholas. *Traditional Indian Fibres*. London: Thames and Hudson Ltd, 1991.
9. Singh, Martand, Christi, Rta Kapur; Jain, Rahul. *Tradition And Beyond, Hand-crafted Indian Fibres – General Editor*. Roli Books Pvt Ltd, 2009.
10. Gillow, John; Sentence, Bryan. *A Visual Guide to Traditional Techniques – World Fibres*. Thames & Hudson, 2005.
11. Vannier, Charlotte. *Threads Contemporary Embroidered Art*. Thames & Hudson.
12. Hemmings, Jessica. *The Fibre Reader*. London and New York: Berg Publication, 2012.
13. Whitney, Chadwick. *Women, Art, and Society*, Thames & Hudson, 2012.
14. Mildred, Constantine, Larsen, Jack Lenor. *Beyond craft: the art fabric*. New York: Van Nostrand Reinhold Company, 1972.

Zeszyty Artystyczne

#44 / 2023 / rok XXXII

Rada programowa „Zeszytów Artystycznych”

Izabella Gustowska
Marek Krajewski
Mária Orišková
Jörg Scheller
Miško Šuvaković

Redaktorka prowadząca Magdalena Kleszyńska

Redaktorka naczelna Justyna Ryzek

Zastępczyni redaktorki naczelnej Ewa Wójtowicz

Redaktorka tematyczna Izabela Kowalczyk

Sekretarzynie redakcji Magdalena Kleszyńska

Redaktor graficzny Bartosz Mamak

Korekta Joanna Fifielska, Filologos

Tłumaczenia

Marcin Turski
Józef Jaskulski

Korekta anglojęzyczna Michael Timberlake

Kontakt

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

ISSN 1232-6682

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu 2023

Wersją pierwotną czasopisma
jest wersja drukowana.

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Aleje Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań 9

tel. +48 61 855 25 21
e-mail: office@uap.edu.pl
www.uap.edu.pl

Druk

MJP Drukarnia Poterscy Sp. j.
ul. Romana Maya 30
61-371 Poznań

MEiN

UAP | POZNAŃ

WYDZIAŁ EDUKACJI
ARTYSTYCZNEJ I KURATORSTWA

Stworzenie anglojęzycznej wersji publikacji –
płatne ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki
na podstawie umowy nr RCN/SP/0363/2021/1
stanowiących pomoc przyznaną w ramach programu
„Rozwój czasopism naukowych”.

nakład 100 egz.

ISSN 1232-6682

